

Małżeństwa mieszane

O małżeństwach mieszanych paragrafów kilka

W prawodawstwie Kościoła małżeństwo mieszane (*matrimonium mixtae religionis*) to: ?małżeństwo między dwiema osobami ochrzczoneymi, z których jedna została ochrzczone w Kościele katolickim lub po chrzcie została do niego przyjęta i formalnym aktem od niego się nie odłączyła, druga zaś należy do Kościoła lub wspólnoty kościelnej nie mającej pełnej łączności z Kościołem katolickim? (Kodeks prawa kanonicznego z 1983 roku [odtąd: KPK], kan. 1124; por. Kodeks kanonów Kościołów Wschodnich [odtąd: KKKW], kan. 813). W wykładzie wiary Katechizmu Kościoła Katolickiego [odtąd: KKK] umieszczono zapisy dotyczące małżeństw mieszanych (między katolikami i ochrzczoneymi niekatolikami), podkreślając, że takie sytuacje w wielu krajach występują dosyć często (KKK, nr 1633). Zatem, o małżeństwach mieszanych - w znaczeniu ścisłym ? mówimy w sytuacji małżeństwa między dwiema osobami ochrzczoneymi, z których jedna jest katolicka, druga zaś akatolicka. Tym niekatolikiem może być osoba wyznania prawosławnego, luterńskiego, anglikańskiego lub należąca do innych wyznań chrześcijańskich.

Zawarcie małżeństwa mieszanego, bez wyraźnego/uprzedniego zezwolenia kompetentnej władzy jest zabronione (KPK, kan. 1124/KKKW, kan. 813). Wymóg uzyskania wyraźnego/uprzedniego zezwolenia kompetentnej władzy nie jest równoznaczny z bezwzględnym zabronieniem małżeństwa osobom o różnej przynależności kościelnej, lecz wynika z wielowiekowego doświadczenia Kościoła i ma na celu uświadomienie ewentualnych niebezpieczeństw dla wiary i życia religijnego wynikających z takiego małżeństwa. Wymaganego zezwolenia może udzielić w Kościele łacińskim ordynariusz miejsca/w katolickich Kościołach Wschodnich Hierarcha miejsca, jeśli istnieje słuszna i rozumna przyczyna, jednak nie może go udzielić bez spełnienia następujących warunków: 1) strona katolicka winna oświadczyć, że jest gotowa odsunąć od siebie niebezpieczeństwo utraty wiary, jak również złożyć szczere przyrzeczenie, że uczyni wszystko, co w jej mocy, aby wszystkie dzieci zostały ochrzczone i wychowane w Kościele katolickim; 2) druga strona winna być powiadomiona w odpowiednim czasie o składanych przyrzeczeniach strony katolickiej, tak aby rzeczywiście była świadoma treści przyrzeczenia i obowiązku strony katolickiej; 3) obydwie strony powinny być pouczone o celach oraz istotnych przymiotach małżeństwa, których nie może wykluczać żadna ze stron (KPK, kan. 1125, 1°-3°/KKKW, kan 814). Zezwolenie zakłada, że obydwie strony znają cele i istotne właściwości małżeństwa oraz że strona katolicka potwierdza swoje zobowiązanie, znane również wyraźnie stronie niekatolickiej, iż zachowa swoją wiarę i zapewni chrzest oraz wychowanie dzieci w Kościele katolickim (KKK, nr 1635). Sposób składania tych oświadczeń i przyrzeczeń ? nazywanych rękojmią ? w Kościele łacińskim określa Konferencja

Episkopatu*[1] ustalając również, w jaki sposób ma to być stwierdzone w zakresie zewnętrznym oraz jak ma być o tym powiadomiona strona niekatolicka (KPK, kan. 1126). W katolickich Kościołach Wschodnich prawo partykularne każdego Kościoła sui iuris powinno określić w jaki sposób należy złożyć te deklaracje i przyrzeczenia, które są zawsze wymagane, oraz określić, w jaki sposób ma to zostać stwierdzone w zakresie zewnętrznym i jak ma być o tym powiadomiona strona akatolicka (KKKW, kan. 815).

Odnosnie formy zawierania małżeństwa mieszanego Prawodawca stawia najpierw ogólną zasadę, że należy zachować przepisy KPK, kan. 1108, które określają zwyczajną formę zawarcia małżeństwa obowiązującą wszystkich katolików. ?Jeśli jednak małżeństwo zawiera strona katolicka z osobą niekatolicką obrządku wschodniego, kanoniczna forma zawarcia małżeństwa wymagana jest tylko do godziwości; do ważności natomiast niezbędny jest udział świętego szafarza, z zachowaniem innych wymogów prawa? (KPK, kan. 1127 § 1; por. KKKW, 834 § 1-2). Chociaż przy zawieraniu małżeństw mieszanych obowiązuje zwyczajna forma kanoniczna, jednak w wyjątkowych sytuacjach przewidziane są inne rozwiązania. ?Jeśli poważne trudności nie pozwalają zachować formy kanonicznej, ordynariusz miejsca strony katolickiej ma prawo dyspensować od niej w poszczególnych przypadkach, po poradzeniu się jednak ordynariusza miejsca zawarcia małżeństwa, z zachowaniem ? i to do ważności ? jakiejś publicznej formy zawarcia? (KPK, kan. 1127 § 2). Normy jednolitego sposobu udzielania dyspensy określa Konferencja Episkopatu. Jeśli ordynariusz miejsca zwalnia od zachowania formy kanonicznej ?udziela się równocześnie dyspensy od obowiązku głoszenia zapowiedzi" (Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim [11.03.1987], nr 93). W katolickich Kościołach Wschodnich ?dyspensowanie od formy zawarcia małżeństwa przepisanej prawem jest zarezerwowane Stolicy Apostolskiej lub Patriarsze, który nie może jej udzielić, chyba że dla najpoważniejszej przyczyny? (KKKW, kan. 835). W związku z możliwością udzielenia dyspensy od zwyczajnej formy zawierania małżeństwa mieszanego w kodeksach prawa kanonicznego zamieszczono zastrzeżenia, ?zabrania się, przed lub po kanonicznym zawarciu małżeństwa zgodnie z przepisem - kan. 1127 § 1 - stosować inne religijne zawarcie tegoż małżeństwa w celu wyrażenia lub odnowienia zgody małżeńskiej. Zabroniony jest również taki obrzęd religijny zawarcia małżeństwa, w którym asystujący katolicki i szafarz niekatolicki, stosując równocześnie własny obrzęd, pytają o wyrażenie zgody stron? (KPK, kan. 1127 § 3). ?Poza wypadkiem konieczności przy zawarciu małżeństwa należy zachować przepisy ksiąg liturgicznych i prawnych zwyczajów? (KKKW, kan. 836).

Prawodawca kościelny zleca ordynariuszom /Hierarchom miejsca/ oraz innym duszpasterzom troskę o to, ażeby katolickim małżonkom i dzieciom zrodzonym z małżeństw mieszanych nie zabrakło pomocy duchowej do wypełniania ich obowiązków. Duszpasterze mają również wspierać małżonków w ich staraniach pogłębiania wspólnoty życia małżeńskiego i jedności rodzinnej (KPK, kan. 1128/KKKW, kan. 816). W ramach dialogu ekumenicznego[2] różne wspólnoty chrześcijańskie organizują wspólne duszpasterstwo małżeństw mieszanych. Jego zadaniem jest pomoc tym małżeństwom w przeżywaniu ich szczególnej sytuacji w świetle wiary. Ma ono także pomagać im w przewyciężaniu napięć między zobowiązaniami, jakie

małżonkowie mają wobec siebie, a zobowiązaniami wobec swoich wspólnot eklezjalnych (KKK, nr 1636). Szczera miłość małżeńska, pokorne i cierpliwe praktykowanie cnot rodzinnych tworzą atmosferę, w której małżonkowie ? w małżeństwach mieszanych - rozwijają to, co jest wspólne w ich wierze, i nabierają coraz większego szacunku dla charakteryzujących ich różnic.

ks. Andrzej Orczykowski SChr

Przypisy:

1 - Konferencja Episkopatu Polski kwestie dotyczące małżeństw mieszanych reguluje między innymi w: Instrukcja Episkopatu Polski o przygotowaniu do zawarcia małżeństwa w Kościele katolickim [11.03.1987] oraz Instrukcja Episkopatu Polski w sprawie duszpasterstwa małżeństw o różnej przynależności kościelnej [11.03.1987].

2 - Papieska Rada ds. Popierania Jedności Chrześcijan opublikowała ? zatwierdzone przez Jana Pawła II ? Dyrektorium w sprawie realizacji zasad i norm dotyczących ekumenizmu [25.03.1993], w którym problematyce małżeństw mieszanych poświęcono art. 143-160.